

Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunun Öğretilmesinde Tarihsel Roman Kullanımı: Devlet Ana Romanını Okumak

Teaching Ottoman Empire's Foundation Via Using Historical Novels: Reading The Novel Of Devlet Ana

M. Ahmet TOKDEMİR

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Rize

Makalenin Geliş Tarihi: 26.06.2015

Yayına Kabul Tarihi: 14.07.2015

Özet

Bu çalışmada ilköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programında Osmanlı Tarihi ve Uygarlığı dersini alan öğrencilerin tarihsel roman okumanın derse katkısı hakkındaki görüşlerine yer verilmiştir. Çalışma kapsamında Devlet Ana romanı okutulmuş, 26 öğrencinin katıldığı çalışmada odak görüşmesi ve anket veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Ulaşılan sonuçlara göre romanı okuyan öğrenciler; Devlet Ana'yı okumanın derslerde öğrendiklerini pekiştirdiğini, yeni bilgiler öğrenmelerine katkı sağladığını ifade etmişlerdir. Romanın, günlük hayat ve insanlar arası ilişkiler bakımından dönemin koşulları hakkında okuyucuyu bilgilendirdiğini belirten öğrenciler, yazarın abdallar ve Orhan bey ile ilgili tasvirlerinin negatif olduğunu belirtmişlerdir. Sonuç olarak çalışmaya katılan öğrenciler roman okumanın tarih dersleri için faydalı olacağı kanaatindedir.

Anahtar Kelimeler: Tarih öğretimi, tarihsel roman, Osmanlı Devleti'nin kuruluşu

Abstract

This study contains student's perceptions about the contribution of reading the novel of Devlet Ana to the lesson of Ottoman Empire History and Civilization. The study is a qualitative work and has a descriptive structure with its data collection tools as structured questionnaire and focus group interview. 26 students read the novel voluntarily and five of them being interviewed as focus group interview before and after reading. Also it is used a questionnaire which consists six open ended questions. As a result students state that reading the novel of Devlet Ana reinforced what they learned in the lesson of Ottoman Empire History and civilization. It contributes learning new information that associate with the subject. As a result, students who participated in the work think that reading novel would be useful for learning history.

Keywords: Teaching history, historical novel, foundation of Ottoman Empire

1. Giriş

Osmanlı Tarihi, Türk Tarih öğretiminin temel konularından birdir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin öncülü olmasının ötesinde birçok organizasyon, kurum ve düşünce-nin Osmanlı Devleti döneminde ortaya çıkmış olması ve Türk kültür ve medeniyetinin değişim ve süreklilik bağlamında anlaşılabilmesi açısından Osmanlı Devleti tarihinin öğrenilmesi bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

İlköğretim ve orta öğretimde zorunlu olarak öğretilen Osmanlı tarihi konuları yükseköğretim seviyesinde de tarih, tarih öğretmenliği ve sosyal bilgiler öğretmenliği gibi bölümler başta olmak üzere çeşitli alanlarda, öğretimi zorunlu dersler arasında yer almaktadır. Genel olarak tarih öğretiminde yaşanan sorular Osmanlı Tarihi konularının öğretimi için de geçerlidir. Bu sorunların başında tarih derslerinin sıkıcı olması, aynı konuların farklı seviyelerde tekrar edilmesi ve siyasi tarih ağırlıklı olarak işlenmesi yer almaktadır (Safran, 2006). Bu sorunlar ilköğretimden yükseköğretime tüm seviyeler için geçerli durumdadır. Bu sorunların aşılması için öğretim yöntemlerinin çeşitlendirilmesi, kaynak ve materyallerin zenginleştirilmesi ve programların gözden geçirilerek siyasi tarih dışında kalan konuların alanının genişletilmesi gerekmektedir.

Kaynak çeşitliliğini artırmak ve öğretim yöntemlerini zenginleştirme bakımından Osmanlı Tarihini daha iyi öğretmek için kullanılması gereken araçlardan biri tarihi romanlardır (Şimşek, 2006; Artan, 2012). Geleneğimizde tarih öğretiminin amaç ve yöntemlerine bakıldığında kıssalar, darb-ı meseller bağlamında tarihsel anlatıların kullanıldığı görülmektedir (Bayraktar, 2008; Sırma, 2014). Bu anlatıların 19. yüzyıl ve sonrasında çeşitlendiği ve tarihsel romanların da çoğalmaya başladığı görülmektedir. (Ata, 2000; Şimşek, 2006). Bu bağlamda tarih alanında çalışmalar yapan Ahmet Refik Altınay, Nihal Atsız, Yavuz Bahadıroğlu gibi isimlerin tarihi romanlar yazdığı görülmektedir.

Öğretimde tarihi romanların kullanılması soyut olan ve daha çok anlatıma dayalı olarak işlendiği için algılanması zor olan tarihsel konuların anlaşılmasını kolaylaştırır. Tarihsel romanların sosyal bilim derslerinde kullanılması öğrencilerin çok çeşitli kitaplarla karşılaşmasına imkân sağlar, tarih ders konuları içinde yer alan karmaşık birçok kavramın öğrenilmesini kolaylaştırır (McGowan ve Guzetti 1991). Ayrıca okuyucunun her hangi bir konuyu merak etmesine, araştırmasına ya da bir konu hakkındaki görüşlere daha nesnel bakabilmesine yardımcı olur (Levstik ve Barton, 2001; Şimşek, 2006). Bütün bu faydalardan yararlanılabilmesi için tarih ve sosyal bilimler derslerinde öğrencilerin tarihi romanlardan haberdar edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının tarih konularının öğretiminde kullanılabilecek romanlara ilişkin bilgilendirilmesi ve konuyla ilgili uygulamaların yapılmasının yararlı olacağı belirtilmektedir (Şimşek, 2006).

Tarih Öğretimi ve Tarihsel Romanların Kullanılması

Tarihe yardımcı bilimlerin başında gelen edebiyatın özelde insanların, genelde ise

toplumların duygu ve düşüncelerine tercüman olması, edebî eserleri tarih eğitiminde yararlanılması gereken araçların en önemlilerinden biri haline getirmektedir (Artan, 2012). Edebi eserlerin tarih öğretmek gibi bir işlevi olmasa da tarih ilmini anlama ve sevdirmeye adına önemli rolleri vardır (Erol, 2012). Edebi eserlerin tarih derslerinde kullanılması öğrencilerin analitik düşünme ve iletişim becerilerine katkı yapar. Öğrenciler, edebî eserlerin verdiği bilgilerle tarih konularını daha iyi anlama ve bilgilerini pekiştirme fırsatını yakalayarak edebiyatın ve edebî eserlerin değerini de kavrarlar (Dotolo ve Nicolay, 2008).

Tarih derslerinde kullanılacak edebî eserlerin önemlileri; efsaneler, destanlar, masallar, hikâyeler, şairler, atasözleri, bilmeceler, romanlar, gezi yazıları, biyografiler, denemeler, fıkralar, makaleler, söylevler, anılar, tiyatro eserleri mektuplar olarak sıralanabilir (Şimşek, 2010; Öztürk, Keskin ve Otluoğlu, 2012). Levstik (1993), öğrencilerin ders kitaplarının dışında tarihi hikâye ve romanlar, biyografiler, otobiyografiler, tarihsel metinler ve sözlü tarih gibi edebî ürünlerle desteklenmesi gerektiğini, böylece öğrencilerin kendi güçlerini ve sınırlarını belirleyebileceklerini belirtmektedir. Her iki disiplinin bariz bir şekilde bulunduğu ve öğretimsel araç olarak kullanılacak unsurlardan bir tanesi de tarihi romanlardır.

Tarihi roman; geçmişte yaşanmış olayların, devirlerin ve kahramanların hayat hikâyelerinin edebî ölçüler içerisinde yeniden inşa edilmesi olarak tanımlanmıştır (Argunşah, 1990). Tarihi romanlar, tarihi zihinlerde canlandırmakta, tarihe farklı bir pencere açarak tarihe olan ilgiyi arttırmaktadır. Dolayısıyla tarihi romanların tarih derslerinde kullanılması öğrencilerin tarihi anlama ve tarihe karşı olumlu tutum geliştirmesine katkı sağlamaktadır.

Literatürde tarih öğretiminde kullanılacak tarihi romanların içerik ve üslup açısından taşınması gereken özellikler belirlenmiştir (Şimşek, 2006; 2010). Tarihi romanlarda tarihi yeniden inşa edip onu yeniden yaratan bir anlatım şekli vardır. Tarihi romanlarda, yazar belirli bir üsluba sahip olsa da genellikle tarihi bir tarihçi gibi anlatmaz; boşlukları yeteneğini kullanarak doldurmak, olgu ya da problemleri kişilerin eylem ya da iç dünyaları ile sembolize etmek suretiyle tarihi yorumlayarak okuyucuya sunar (Argunşah, 1990). Bunu yaparken ya tarihsel olay ve kişilikleri romanın ana kahramanı yapar ya da yarattığı kurgusal bir kahramanın etrafında gerçek tarihsel olay ve kahramanlara yer verir. Sonuçta tarihsel romanlar bir tarih kitabı olmasa da yazarın tarihi gerçeklerden beslenmesi ile edebiyat ölçüleri içinde ortaya koyduğu tarihi bilgiler de içeren edebî bir tür olarak karşımıza çıkar (Belge, 2009; Korat, 2001). Tarihsel roman yazarları tarihsel kanıtlar ve gerçeklerden haberdardır ve bu gerçeklerin birçoğunu kendi kurgusal perspektifleri ile kitaplarına yansıtırlar (Pinto, 2010). Bundan dolayı tarihi romanlar tarihsel gerçekleri ortaya koymanın ötesinde okuyucunun zihnini genişletip motivasyonunu arttıran eğitsel araçlar olarak görülebilirler (Reynolds, 2006). Tarihi romanlar okunduğunda öğrenilenleri hayal dünyasında canlandırarak gerçeğe yakın bir kurgu meydana getirmek gerekir. Bu süreç kaynakların ışık tutmadığı geçmişteki kara delilerin tarihçiler tarafından doldurulması ile de paralellik taşır. Bu bakımdan tarihi romanları okumak

ilgili tarihsel süreci anlamak kadar tarih metodolojisini anlamaya da katkı sağlar.

Safran ve Ata (1998) tarafından yapılan “Okul dışı tarih öğretimi” adlı çalışmada okuldaki tarih eğitimini destekleyici olarak okul dışında gerçekleştirilebilecek etkinliklerden biri olarak tarihi romanların okunmasına yer verilmiştir. Tarihi hikaye ve romanlar öğrencilerin tarih alan bilgisini geliştirmenin yanında onların geçmişin değerlerini fark etmesi ve kendi değerlerini oluşturmalarına da katkı sağlayacaktır (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008). Bu bakımdan tarihi romanların okunması ahlaki ve sosyal beceriler gibi duyuşsal alan becerilerinin gelişimine de etki edecektir.

Romanların tarih öğretiminde kullanılmalarına yönelik olarak ülkemizdeki tarih öğretim programlarının içeriği gözden geçirildiğinde; 2006’da yenilenmeye başlanan programda edebi tür ve eserlerin tarih derslerinde kullanılmasının ve öğrencilere tavsiye edilmesinin istendiği, ünite içeriklerine uygun kitap listelerinin belirlenerek bunların etkinliklerde kullanılmasının gerekliliği belirtilmektedir (MEB, 2011). Bunun yanı sıra MEB tarafından ilköğretim ve ortaöğretim düzeyleri için hazırlanan 100 temel eser içerisinde de tarihi romanlar bulunmaktadır (MEB, 2015). Bu bakımdan tarih derslerinde tarihsel romanların ve diğer edebi eserlerin kullanılması tarih eğitiminin amaçlarına ulaşması bakımından hem pedagojik hem de kültürel bir gerekliliktir (Artan, 2012).

Tarih öğretiminde romanların kullanılması daha çok ortaöğretim düzeyinde ele alınan bir konudur. Ancak hem ortaöğretim hem de yükseköğretimde bulunan öğrencilerin, hatta öğretmenlerin zorunlu haller dışında nadiren kitap okudukları bilinmektedir (Karaşahin, 2009, Korkmaz, 2007; Öztürk, 2011). Bu sebeple çalışmanın yükseköğretim düzeyinde yapılması araştırmanın önemini arttırmaktadır.

2. Yöntem

Bu çalışma, öğrencilerin bir konuya ilişkin düşüncelerini belirlemeye yönelik olarak yapılmış nitel bir çalışmadır. Nitel çalışmalar genel olarak nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algı ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği çalışmalardır (Ekiz, 2003). Araştırma kapsamında Kemal Tahir’in Osmanlı Devletinin kuruluşunu ele alan Devlet Ana isimli romanı Sosyal Bilgiler Öğretmenliğinde 6. dönem dersi olan Osmanlı Tarihi ve Uygarlığı dersini alan öğrencilere okumaları için tavsiye edilmiştir.

Çalışma, sınırlı örneklem çalışması olarak ele alınmış ve 2014-2015 eğitim öğretim yılında Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programında Osmanlı Tarihi ve Uygarlığı dersini alan 26 öğrencinin katılımı ile yapılmıştır. Çalışma kapsamında Devlet Ana adlı roman gönüllü olarak okutulmuş, romanı okuyacağını belirten öğrencilerden beşi ile okuma öncesinde ve okuma sonrasında odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Ayrıca romanı okuyan 26 öğrencinin katılımı ile açık uçlu 6 sorudan oluşan yapılandırılmış bir anket formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan görüşme ve anket sorularının oluşturulmasında literatürde

yer alan benzer çalışmalardan (Şimşek, 2006; Artan, 2012; Keskin, 2008) yararlanılmıştır. Oluşturulan sorular iki alan uzmanı tarafından da kontrol edildikten sonra son halini almış ve çalışmada kullanılmıştır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda veri toplama aracı olarak odak grup görüşmesi ve anket kullanılmıştır. Çalışmada grup dinamiğinin avantajları ile sorulara verilecek cevapların zenginleşeceği düşünüldüğünden (Yıldırım ve Şimşek, 2009) bireysel görüşmeler yerine odak grup görüşmesi tercih edilmiştir. Okuma sonrasında uygulanan ankette odak grup görüşmelerinde sorulan sorular paralelinde sorular kullanılmış, böylece veri çeşitliliği sağlanarak çalışmanın güvenilirlik ve geçerliliği artırılmaya çalışılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2009).

Kitap okunmadan yapılan görüşmelerde öğrencilerin kitap okuma alışkanlıkları ve okuyacakları romana ilişkin görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Okuma sonrasında ise öğrencilerin beklentilerinin ne kadar karşılandığı, kitapla ilgili görüşlerinde değişiklik olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Yapılan çalışma ile Devlet Ana romanı örneği üzerinden tarih öğreniminde tarihsel romanların kullanılmasına ilişkin öğrenci görüşleri hem bu beş öğrenci ile yapılan yüz yüze görüşmelerden hem de kitabı okuyan ve 26 öğrenciye uygulanan anket formundan elde edilen verilerle tespit edilmiştir. Elde edilen veriler betimsel veri analizine tabi tutulmuştur. Betimsel analizde araştırmacının önceden belirlemiş olduğu kategoriler doğrultusunda temalar oluşturması ya da her soruyu ayrı bir tema olarak değerlendirip analiz edebilmesi mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2009). Bu çalışmada sorulan sorular üzerinde kategoriler oluşturularak veriler analiz edilmiş; gerekli görülen yerlerde katılımcıların görüşlerinden alıntılar yapılmış, bulguların ortaya konmasından sonra tartışma ve önerilere yer verilmiştir.

3. Bulgular ve Yorum

Araştırma kapsamında kullanılan anket formu ile okuma öncesi ve sonrasında yapılan odak grup görüşmelerinden elde edilen bulgular şöyledir:

a) Tarih Öğrenilecek Kaynaklar

Okuma öncesinde odak grup görüşmesi şeklinde beş öğrenci ile yapılan görüşmede sorulan ilk soru “Tarihle ilgili bilgileri ders dışında nerelerden öğrenebiliriz?” şeklindedir. Verilen cevaplara göre tarihin öğrenilebileceği kaynaklar şunlardır:

√ Ders kitapları	√ Belgeseller	√ Tarihi hikâyeler
√ Ansiklopediler	√ Tarihi yerler ve müzeler	√ Filmler
√ TV programları	√ Tarihi kitaplar ve romanlar	√ Seyahatnameler
√ Büyüklerin anlattıkları		

Çalışmanın konusu olan tarihi romanlar öğrencilerin verdikleri cevaplar arasında tarihi kitaplar ve romanlar şeklinde yer almıştır. Verilen cevaplarda romanlara da yer

verilmiş olması öğrencilerin tarihi olayları öğrenmede romanları da bir kaynak olarak gördüklerini ortaya koymaktadır.

b) Öğrencilerin tarihi roman okuma alışkanlıkları

Görüşülen öğrencilere sorulan ikinci soru kitap okuma alışkanlıkları ve sıklığına ilişkindir. Görüşülen beş öğrenci kitap okumayı sevdiğini, sınav haftaları haricinde düzenli olarak kitap okuduklarını belirtmişlerdir. Kitap okuma sıklıkları ile ilgili olarak “haftada bir kitap okurum”, “bir kitabı 5-10 günde bitiririm.” gibi ifadeler kullanmışlardır. Verilen cevaplardan, öğrencilerin sınav dönemleri haricinde ortalama olarak haftada bir kitap okumaya çalıştıkları görülmüştür. Görüşülen öğrencilerin kitap okumayı sevmesi bütün öğrencilere genellenebilecek bir durum olarak gözükmemektedir. Zira literatürde hem öğretmen adaylarının hem de öğretmenlerin kitap okuma alışkanlıklarının oldukça zayıf olduğu belirtilmektedir (Korkmaz, 2007: 127-138; Öztürk, 2011: 277-301). Görüşülen öğrencilerin çalışmaya gönüllü olarak katılmış olması onların kitap okuma alışkanlığı olan öğrencilerden olduğunu göstermektedir.

Okuma öncesinde görüşülen öğrencilere sorulan üçüncü soru ne tür kitaplar okuduklarına ilişkindir. Verilen cevaplarda iki öğrenci tarihi kitaplara vurgu yaparken iki öğrenci dini içerikli kitapları okuduğunu belirtmiş bir öğrenci ise edebiyat ve Türk kültürüne ilişkin kitapları tercih ettiğini ifade etmiştir. Görüşülen öğrencilerden dördü tarihsel romanlar okuduğunu ifade ederken biri tarihi pek sevmediğini, dolayısıyla tarihsel romanları da tercih etmediğini belirtmiştir. Öğrenci tarihi romanları sevmeme nedenini “Olay örgülerini aklımda tutamıyorum, karışıyor. Onun için tarihi romanları sevmiyorum. Romanlar yerine kısa hikâyeleri tercih ederim.” ifadelerini kullanmıştır.

Tarihi romanların okunması ile ilgili bir başka soru da araştırma kapsamında hazırlanan ve romanın okunması sonrasında uygulanan anket formunda öğrencilere sorulmuştur. Soru, “Tarihi roman okur musunuz? Okuyorsanız okuduğunuz tarihi romanlardan birkaç örnek yazar mısınız?” şeklindedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu (22 öğrenci % 78,6) tarihsel roman okuduklarını ifade etmişlerdir. İki öğrenci soruyu cevaplamamış, iki öğrenci ise roman ya da tarihi roman okumayı sevmediğini belirtmiştir. Roman okumayı sevmediğini ifade etmesine rağmen iki öğrencinin kitabı okumasının sebebinin Osmanlı Tarihi dersinde bu romanın öğrencilere tavsiye edilmiş olması görülmektedir.

Öğrencilerin okudukları tarihi romanlara ilişkin olarak verdikleri örneklerde öne çıkan yazarlar şunlardır: Yavuz Bahadıroğlu, Cengiz Dağcı, Halide Edip Adivar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Sibel Erarslan, Beyazıt Akman, Nihal Atsız. Bu yazarların çeşitli kitaplarını okuduklarını belirten öğrencilerin okuduklarını ifade ettikleri tarihi romanlar ise şunlardır: Bozkurtlar, Çöl Deniz Hz. Hatice, Son Sefarat, Deli Kurt, Ateşten Gömlek, Attila, Sunguroğlu, Şirpençe, Hürrem.

Yapılan odak grup görüşmelerinde okuma öncesi görüşülen öğrencilere Kemal Tahir’e ait herhangi bir kitabı okuyup okumadıkları sorulmuştur. Kemal Tahir ismi

öğrenciler tarafından bilinse de eserlerinden hiç biri görüşülen öğrenciler tarafından okunmamıştır. Bir öğrenci, lisede iken öğretmeninin Kemal Tahir'in Yorgun Savaşçı adlı kitabını tavsiye ettiğini ancak okumadığını ifade etmiştir. Bir başkası ise “Kitap hakkında fikirlerim vardı, lisede iken tarih derslerinde adı geçmişti, kitaba göz geçirdim ancak ilk sayfalarını sıkıcı bulduğum için okumadım. Şimdi siz önerince merak ettim ve okumaya karar verdim” ifadeleri ile Kemal Tahir ve eseri Devlet Ana'dan haberdar olduğunu ancak okumadığını belirtmiştir.

Araştırmada öğrencilere sorulan bir başka soru “Osmanlı tarihi ile ilgili okuduğunuz başka romanlar var mı? Varsa hangileridir?” şeklindedir. 26 öğrenciden 12'si bu soruya yanıt vermiş 14 öğrenci ise soruyu cevapsız bırakmıştır. Cevap veren öğrencilerden biri “Yavuz Bahadıroğlu'nun romanları” şeklinde genel bir cevap vermiş iki öğrencinin yazdığı kitap isimleri de Osmanlı Tarihi ile ilişkili olmadığından değerlendirmeye katılmamıştır. Cevapları değerlendirmeye alınan 9 öğrencinin verdiği cevaplarda belirtilen roman isimleri şunlardır: Şah ile Sultan, Devlerin Savaşı, Yıldırım Beyazıt, Osman Bey'in Rüyası, Çaldıran Savaşı, Osmançık, Cem Sultan, Şehzade Selim, Şirpençe, Muhteşem Kanuni Sultan Süleyman ve Hürrem Sultan, Kanuni, Sultan, Altın Çağ, Sunguroğlu, Beylikten Devlete, Mısır'a Doğru, Sultanı Öldürmek, Fetih 1453, Vahdettin, Şirpençe, Aşiretten Beyliğe, Kösem Sultan, Harem, Mihrimah, Sultan IV. Murat. Verilen cevaplar ele alındığında Yavuz Bahadıroğlu ve Okay Tiryakioğlu'nun romanlarının ön plana çıktığı açıkça görülmektedir.

c) Romanın okuyucuya kattıkları

Okuma öncesinde yapılan odak grup görüşmesinde öğrencilere sorulan son soru kitaptan beklentilerinin ne olduğuna ilişkindir. Soruya verilen cevaplarda öğrenciler kitabın roman da olsa Osmanlı Devleti'nin kuruluşu hakkında bilgi vereceğini düşündüklerini, her kitabın eğlenceli olmasının yanında öğretici olmasını da beklediklerini ifade etmişlerdir. Görüşülen öğrencilerden biri “okuduklarımı beni şaşırtırsa kitap hoşuma gider, elbette kitap bilgi verecektir ama ben biraz da beni ters köşe yapmasını, şaşırtmasını bekliyorum, belki derse direkt katkı yapmaz ama değişik bir bakış açısı ile ele alınmışsa eleştirel düşünmemize yardımcı olabileceğini düşünüyorum” ifadesini kullanmıştır. Görüşülen diğer bir öğrenci de “Derste tavsiye edildiğine göre Osmanlı Tarihi'ne ilişkin bir içeriği vardır herhalde, dersteki konularla örtüşecek mi onu merak ediyorum” ifadelerini kullanmıştır. Diğer bir öğrenci ise “Derse katkı yamasını ve yorum gücümü geliştirmesini bekliyorum. Herhalde yorum gücümü geliştirecek bilgiler içerecek, bu bakımdan da derse katkı yapacağımı zannediyorum” cevabını vermiştir.

Okuma sonrasında yapılan odak grup görüşmesinde görüşülen öğrenciler romanın konusunu heyecan verici ve sürükleyici olarak tanımlamışlardır. Ancak bir öğrenci, “uzun olduğu için bazı okuyanlar sıkılabilir” ifadesi ile okunabilirlik ve akıcılığına karşın uzunluğunun bir dezavantaj olabileceğini belirtmiştir. Öğrencilerden 3'ü romanı akıcı ve okuması zevkli bir kitap olarak nitelerken; 2'si romanın başta sıkıcı geldiğini ancak ilerleyince akıcı ve merak uyandırıcı bir hal aldığını ifade etmiştir.

Görüşülen öğrencilerin tamamı romanın derste işlenen konuların anlaşılmasında pekiştirici bir role sahip olduğunu belirtmiş ve “okumayı arkadaşlarınıza tavsiye eder misiniz?” sorusuna olumlu yanıt vermişlerdir. Görüşülen öğrenciler romanın lise seviyesinde de okunabileceğini ifade etmiş ve 10-11. öğrencilerine tavsiye edilmesinin uygun olacağını belirtmişlerdir.

Okuma sonrasında yapılan odak grup görüşmesinde öğrencilere sorulan bir başka soru “Romanda dikkatinizi çeken ve derse katkı sağladığını düşündüğünüz noktalar neler oldu?” şeklindedir. Görüşmeye katılan öğrenciler romanın ders konularının öğrenilmesine ve pekiştirilmesine katkı sağladığını, derste bahsedilmeyen çeşitli meselelerin romanın okunması ile öğrenilebileceğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin soruya verdikleri cevaplar şu şekildedir:

“Romanda konular detaylı olarak ele alınmış, Osman ve Orhan dönemi hikâyeleştirilerek anlatılmış ama padişahın çok etrafındakiler üzerinden Osmanlı Beyliğinin kuruluş yıllarında Türklerin hayatı ve çevredekilerle ilişkiler ele alınmış. Derslerde hiç bahsetmediğimiz şeyler karşımıza çıkıyor. Göçler, yaylaya gidip ve dönüş dikkat çekici idi. Tabi Orhan Bey’in yaşantısı, kitabın sonunda Kerimcan’ın mollalığa dönmesi dikkat çekici hususlardı. Tekfurlar ve davranış biçimlerini görmüş olduk.”

“Mal Hatun Orhan Bey’in annesi değilmiş. Türk gelenek ve göreneklerini somut olarak görebiliyorsunuz. Sancağa çıkma meselesi yok ama Orhan’a görevler veriliyor. Onun yetişme süreci, cesaretini anlatıyor. Orhan Bey’in Osman Bey’den destursuz yardım istemesi, sorumluluk alması güzeldi. Klasik Osmanlı yerine gündelik hayat öne çıkarılmış. Okulda bunları görmüyoruz.”

“Derslerde Osmanlı’nın bilim ve kültüre önem verdiğini öğrendik ama romanda Bacıbey, oğlunun molla olmasını istemiyor, savaşçı olmasını, intikam almasını istiyor. Bacıbey Hristiyan gelin de istemiyor, çok sert bir kadın. Bacıyan-ı Rum olarak çok ön planda duran bir kadın... Kitap savaflara pek girmiyor, daha çok günlük hayat var.”

“Kitapta Osmanlı’nın sebepsiz yere savaflara girmediğini görmüş olduk. Osman Bey gerekçesiz kimseyle mücadele etmiyor ve herkesle dost olmak istiyor. Bu Osmanlı Beyliğinin hızla genişlemesinin bir sebebi gibi düşünülebilir? Derste Osmanlı Beyliğinin hızla büyümesinin nedenleri anlatılmıştı, belki sebeplerden biri olarak bunu görmek gerekir. Bunun dışında Köprülü’nün Bacıyan-ı Rum, Abdalan-ı Rum, Gazıyan-ı Rum diye isimlendirdiği grupları görmek mümkün. Tabi dervişler garip...”

Araştırma kapsamında kullanılan ankette de romanın Osmanlı Tarihi dersine katkısına ilişkin olarak öğrencilere “Roman, Osmanlı Devleti’nin kuruluşu hakkında okuyucuya ne katmaktadır?” şeklinde bir soru sorulmuştur. Verilen cevaplarda ön plana çıkan unsurlar Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Romanın Osmanlı Devleti'nin kuruluşu hakkında okuyucuya kazandırdıkları

Kullanılan ifade	%	f
Osman Bey dönemini hikâyeleştirerek anlatılmıştır	54	14
Konular daha detaylı ele alınmıştır	46	12
Padişah'ın etrafındaki kişiler hakkında bilgi verilmiştir	35	9
O dönemdeki günlük yaşam hakkında bilgi verilmiştir	35	9
Türk gelenek ve görenekleri hakkında bilgi verilmiştir	31	8
Osmanlı Devleti'nin kuruluşu ile ilgili yorum becerimizi arttırmıştır	23	6
Derste öğrendiğimiz ezber bilgileri pekiştirmiştir	15	4
Tarihteki olayların arka planı ve görünmeyen kısımları hakkında bilgi vermiştir	8	2
Roman bilmediğimiz konular hakkında bilgi edinmemizi sağlamıştır	8	2
İktidar için yapılan mücadeleler hakkında bilgi vermiştir	4	1
Roman, tarih bilinci oluşturmaya katkı sağlamıştır	4	1

Çalışmaya katılan öğrenciler; romanın Osmanlı'nın kuruluş dönemini hikâyeleştirerek ve detaylı bir şekilde anlattığını, döneme ilişkin kişiler ve gelenekler ve günlük yaşam hakkında bilgi verdiğini belirtmişler mevcut bilgilerinin pekiştirdiğini ifade etmişlerdir. Anketteki ilgili soruya verilen cevaplardan biri şu şekildedir:

“Derslerde kuruluşla ilgili konuları geniş işlese bile Osman Bey dönemi bu kadar geniş işlenmemişti. Bilgiler hikâyeleştirilerek anlatılmış, doğru ya da yanlış dönemin olaylarını öğrenmiş olduk. Derslerde sadece beyler, imparatorlar, padişahlar anlatılır ama romanda çevredeki insanlar ve halka daha çok yer verilmiş ve onların günlük yaşayışından bahsedilmiştir. Osman Bey döneminde izlenen siyaset ve yapılan fetihler, Türk töresinin toplumda nasıl işlediği, insanların törelere ne kadar bağlı kaldığı ele alınmıştır.”

Anket ile öğrencilere sorulan başka bir soru ise “Romanı okumak Osmanlı Tarihi dersindeki başarınızı etkilemiş midir? Etkilemişse ne açıdan etkilemiştir?” şeklinde olmuştur. Soruya cevap veren 26 öğrenciden 23'ü (% 88,5) romanı okumanın Osmanlı Tarihi dersindeki başarılarını olumlu yönde etkilediğini, ikisi (% 7,7) romanı okumanın derste başarıya etkisi olmadığını, biri (% 3,8) ise emin olmadığını ifade etmiştir.

Tablo 2: Tarih Öğrenimine Katkı (Kategori 1)

	%	f
Osman Bey dönemini daha ayrıntılı öğrenmemizi katkı yapmıştır	54	14
Derste konuşulanları pekiştirmiştir	46	12
Dönemin koşullarını öğrenmemize katkı sağlamıştır	31	8
Tarih kitaplarından okuduklarımızı pekiştirmiştir	23	6
Kuruluş dönemindeki önemli kişilere ilişkin detaylı bilgiler içermektedir	23	6
Anlatım hikâyemsi olduğundan öğrenilenlerin kalıcılığı artmıştır	15	4

Soruya olumlu cevap veren 23 öğrencinin romanı okumanın Osmanlı Tarihi dersindeki başarıya etki edeceğini düşündüğü durumlar üç temel kategoride değerlendirilmiştir. Bu kategoriler tarih öğrenimine katkı, bilişsel becerilere katkı ve duyuşsal alana katkı şeklinde belirlenmiştir. İlgili kategoriler ve bu kategorilere dahil edilen cevaplardan tarih öğrenimine katkı başlığı altında ele alınanlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 3: Bilişsel becerilere katkı (Kategori 2)

	%	f
Dil gelişimimize katkı sağlamıştır	42	11
Kelime dağarcığımızı genişletmiştir	23	6
Olaylara farklı bakış açıları ile bakmamıza katkı sağlamıştır	8	2
Hayal dünyamızı zenginleştirmiştir	4	1
Araştırma arzumuzu arttırmıştır	4	1
Merakımızı arttırmıştır	4	1
Tarihi romanlara ilgimizi arttırmıştır	4	1

Araştırmaya katılan öğrenciler romanı okumanın tarih konularını öğrenme bakımından daha önceki bilgilerini pekiştirdiğini ve kalıcı öğrenmeye katkı sağladığını belirtmişlerdir.

Katılımcı öğrenciler romanı okumanın çeşitli kavram ve kelimelerin öğrenilmesi başta olmak üzere dil gelişimine katkı sağladığını ve çeşitli bilişsel becerileri geliştirdiğini ifade etmişlerdir.

Tablo 4: Duyuşsal (Değerler) alana katkı (Kategori 3)

	%	f
Türk kültürünü öğrenmemize katkı sağlamıştır	27	7
Milli duygularımızı pekiştirmiştir	12	3
Hoşgörü ve saygı gibi çeşitli değerleri kavramamıza katkı sağlamıştır	8	2
Ataerkil toplum yapısını öğrenmemize katkı sağlamıştır.	8	2
Kadınların Türk toplumundaki yeri ve önemini öğrenmeye katkı sağladı	4	1
Türklerde askerliğe verilen önemi öğrenmemize katkı sağladı	4	1

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi öğrenciler romanı okumanın kültürel kimlik kazanmaya ve değer öğretimine de katkı sağlayıcı olduğunu belirtmişlerdir.

d) Romanın tarihi gerçekliği hakkında görüşler

Araştırmada Devlet Ana romanının tarihi (olgusal) gerçeklerle örtüşüp örtüşmediğine ilişkin öğrenci görüşleri hem okuma sonrası yapılan görüşmede hem de anket formunda yer alan sorularla tespit edilmeye çalışılmıştır. Okuma sonrası yapılan odak grup görüşmesinde öğrencilere sorulan iki soru romanın tarihi gerçeklerle örtüşüp örtüşmediğine dair öğrenci görüşlerini tespit etmeye yöneliktir. Bu bağlamda sorulan “Romanın konusu tarihi gerçekliklerle örtüşüyor mu?” sorusuna görüşmeye katılan öğrencilerin tamamı belli konularda abartılar olsa da olumlu yanıt vermişlerdir. Görüşmeye katılan

öğrencilerden biri dönemin kısa bir zaman dilimi içinde ama genel hatları ile doğru anlatıldığını ifade etmişken bir başka öğrenci de “Osmanlı'nın kuruluşuna dair bir içeriğe sahip. Elbette akış roman olduğu için biraz farklı, kahramanlar çeşitli ama yine de Osmanlı'nın nasıl ve hangi şartlarda kimler tarafından kurulduğuna dair çıkarımlar yapılabiliyor” cevabını vermiştir.

Romanın konusunun tarihi gerçeklerle örtüşüp örtüşmediğine dair görüşme yapılan öğrencilere sorulan ikinci soru ise “Romanda tarihi gerçeklere uymadığını düşündüğünüz ve size farklı gelen durumlar var mı idi?” şeklindedir. Bu soruya öğrencilerin verdiği cevaplarda Orhan Bey'in bazı davranışlarının abartıldığı ve ayrıntıya girildiği yönünde ortak bir kanaat oluşmuştur. Örneğin görüşülen öğrencilerden biri; “Sapıklık konusunda ayrıntıya girmesine gerek yoktu. Orhan'ın bazı davranışları abartılmış gibi geldi bana.” ifadelerini kullanırken bir başkası da görüşlerini şöyle belirtmiştir:

“Orhan Bey'in sapıklığı mesela, dervişlerde kötü anlatılmış. Bal hatunu alacak, dünür olarak giden adam kızı kendine istiyor! Kitap Osmanlı'nın kuruluşunu anlatıyor ama ters gelen acayip şeyler de var.”

Bir başka öğrenci de kitapta devlet için fedakârlığın abartılı anlatıldığını “Kitaptaki kahramanlar devleti çok düşünüyorlar, bence gerçek hayatta bu kadar değildir, abartılmış.”

şeklinde ifade etmiştir.

Araştırma kapsamında yapılan ankette konuyla ilgili olarak öğrencilere yöneltilen soru “Romanın tarihi gerçekliği hakkında neler düşünüyorsunuz?” şeklindedir. Çalışmaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu romanın tarihi gerçeklerle kısmen örtüşüğünü belirtmiştir. Üç öğrenci romanın tarihi gerçekleri yansıtmadığını belirtmiş üç öğrenci ise soruya cevap vermemiştir.

Tablo 5: Romanın tarihi gerçeklerle örtüşmesi

	%	f
Roman tarihi gerçek bir şekilde yansıtıyor	8	2
Romanda kısmi gerçeklikler var	69	18
Tarihi gerçekleri yansıtmıyor	12	3
Cevap yok	12	3

İki öğrenci; “Bence örtüşüyor.” ve “Gerçek tarihi yansıttığını söyleyebilirim. Yönetenlerin isimleri, olayların geçtiği yerler doğru.” şeklindeki kısa cevapları ile romanın tarihi gerçeklerle örtüşüğünü ifade etmiştir. Buna karşın öğrencilerin çoğunluğu kitabın tarihi gerçeklikleri kısmen yansıttığını ifade etmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerden Öğrenci D: “Kısmen gerçekler var. Sıkıştırılmış olsa da olay akışı kronolojik olarak tutarlı. Ama karakterler ve huyları pek doğru yansıtılmamış. Orhan Bey'in davranışları, dervişlerin esrarkeş gösterilmesi pek doğru değil diye biliyorum...” ifadelerini kulla-

nırken Öğrenci E: “Adı üstünde roman, biraz gerçeklerden uzaklaşmış, abartılar ve süslemeler akıcılığı artırmak için; ama birçok husus tarihi gerçeklere uygun.” Şeklinde soruyu cevaplamıştır.

Soruya olumsuz cevap veren öğrenciler kitabın roman olmasından hareketle kurgu olduğuna vurgu yapmış ve tarihi gerçeklerden farklı olduğunu belirtmişlerdir. Soruyu olumsuz cevaplayan iki öğrencinin cevabı şöyledir:

Öğrenci N: “Romanın tarihteki olaylarla ilgisi olduğunu düşünmüyorum. Abartılar çok fazla. Ertuğrul Gazi’nin saf, Orhan Bey’in sapık gibi gösterilmesi bunun kanıtı.”

Öğrenci K: “Roman, bazı alanlarda gerçekten sapsızlara uğramış. Kurgu olduğu için gerçek olmayan şeyler içeriyor. Fakat bu bence hoş karşılanacak bir durum değil, gerçeği bilmeyen okuyucular yanlış bilgilere sahip olacaktır.”

e) Tarihi romanların tavsiye edilmesi

Okuma sonrası yapılan odak grup görüşmesinde görüşmeye katılan öğrencilere sorulan bu kitabın okunmasını başkalarına tavsiye eder misiniz sorusuna görüşülen bütün öğrenciler olumlu yanıt vermiş ve okunmasını tavsiye ederim ifadelerini kullanmışlardır. Kitabı hangi ifadelerle öğrencilere tavsiye edersiniz sorusuna ise verilen yanıtlar şu şekildedir:

Görüşmede öğrencilere bu kitap gibi tarihi romanların derslerde öğretmenler tarafından öğrencilere tavsiye edilmesi hakkında neler düşünüyorsunuz sorusuna da katılımcı öğrencilerin tamamı edilmeli şeklinde cevaplar vermiştir. Okunacak romanların öğrencilerin derse karşı olumlu tutum geliştirmelerine yardımcı olacağını ifade eden öğrenciler bunun yanı sıra bilgi de vereceği için derslerde konuyla ilgili romanların öğrencilere tavsiye edilmesi gerektiğini, bazı romanların ise tavsiye edilmesinin yanı sıra kısaca tanıtılmasının faydalı olacağını ifade etmişlerdir. Görüşülen öğrenciler tarihi romanların okunması ve tanıtılmasının ödev olarak da verilebileceğini, böyle bir çalışmanın öğrencileri derse katma bakımından da fayda sağlayacağını belirtmişlerdir.

Araştırma kapsamında hazırlanan anket formunda öğrencilere sorulan son soru “Bu tür romanların öğrencilere tavsiye edilmesini ister misiniz?” şeklindedir. Çalışmaya katılan tüm öğrenciler bu soruya olumlu cevap vermiş ve tarih derslerinde bu tür romanların öğrencilere tavsiye edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Soruya çoğunlukla evet ya da isterim şeklinde cevaplar verilmiştir. Soruya uzun cevap veren iki öğrencinin ifadeleri şu şekildedir:

Öğrenci S: Elbette tavsiye edilmeli, 600 yıllık bir çınarın nasıl büyüdüğünü öğrenmek istiyorsak bu kitap gibi kitapları okumalıyız.

Öğrenci T: Evet, bence romanlar tarihi daha zevkli ve ilgi çekici hale getiriyor. Öğrencilere konuyla ilgili romanlar tavsiye edilmeli.

4. Tartışma ve Sonuç

Araştırmanın sonucunda çalışmaya katılan öğrencilerin tarihi romanları tarih öğretilen kaynaklar arasında saymaları ve büyük çoğunluğunun tarihi roman okuduğunu belirtmesi olumlu bir durumdur. Ancak öğrencilerin okudukları tarihi romanlara aynı oranda örnek verememeleri, kitabın başını sıkıcı bulmaları ve bazılarının kitabın uzunluğunun dezavantaj olabileceğini ifade etmesi, öğrencilerin okuma alışkanlıklarının istenilen düzeyde olmadığını göstermiştir.

Ata (2000), yaptığı çalışmasında tarih derslerinde romanların kullanılmasının geçmişteki hayatı tasvir edeceğini ve böylece geçmişteki insanların yaşayışlarının canlı olarak ele alınabileceğini, günlük yaşamın ayrıntılarına inilebileceğini belirtmekte ve tarihi romanların tarihi figürleri ders kitaplarından daha gerçekçi tasvir edebileceğini vurgulamaktadır. Ayrıca tarihî romanların kullanılmasının ilk yararının bilgi vermektense öte tarihe yönelik ilgi ve merakı uyanık tutmak olduğu belirtilmektedir (Reynolds 2006: 31; Harris & Austin 2000, akt: Şimşek, 2006). Çalışmaya katılan öğrenciler okudukları kitabı heyecan verici bulduklarını, ders işlenişinde ele alınmayan kültürel unsurların ve günlük hayatın kitapta yer aldığı dolayısıyla da geçmişin canlı bir şekilde ele alındığı kitabın kendi bakış açılarını ve düşün dünyalarını zenginleştirdiğini ifade etmişlerdir. Yapılan çalışma ile belirtilen yararların sağlandığı açıkça görülmektedir.

Romanı okuyan öğrencilerin derste öğrendiklerini pekiştirmesinin yanında yeni bilgiler edindikleri de görülmektedir. Romanı okuyan öğrencilerin tarih öğreniminin yanı sıra bilişsel beceriler ve değerler bağlamında da kazanım sağladıkları görülmüştür. Öğrencilerin öğrendikleri bilgileri pekiştirmeleri, yeni bakış açıları kazanmaları, kitabın negatif ve pozitif yönlerini ortaya koymaları bilişsel becerilere katkı olarak ortaya çıkarken romandaki kahramanlar ve davranışlarına ilişkin kazanımlar ise değerler alanına katkı olarak görülmektedir. Çalışmaya katılan öğrencilerin çoğu roman içeriğinin ders içeriğini pekiştirdiğini ve içeriğin gerçekliklerle kısmen örtüştüğünü ifade etmiştir. Öğrencilerin okudukları romanda Köprülü'nün (1994) belirttiği Abdâlân-ı Rum, Baciyân-ı Rum ve Gaziyân-ı Rum gibi Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda rol alan unsurları fark etmiş olmaları, saray ve lider kadrolar (padişahlar, beyler vb.) dışında yer alan olağan hayatın akışı ve insanları tanıyabilmiş olmaları, Keskin'in (2008) çalışmasında belirttiği gibi, tarihi romanların tarih öğretiminde ders kitabı dışında çok etkili bir eğitim aracı olduğunu; tarih derslerinde konularla ilişkili tarihi romanların okunmasının faydalı olduğunu açıkça göstermektedir.

Romanların okunması okuyucunun seviyesi ile de ilişkilidir. Çalışmaya katılan öğrencilerin bir kısmının romanı başta sıkıcı bulduğu yahut uzunluğundan şikâyet ettiği görülmektedir. Bu durum öğrencilerin kitap okuma alışkanlıkları ile ilişkili olmalıdır. Katılımcı öğrencilerin Kemal Tahir'in romanda işlediği Asya Tipi Üretim Tarzı'ndan (bkz, Belge, 2009) ya da Köksal'ın (1999) ifade ettiği şekilde devamlılık arz eden bir milli kimlikten hiç bahsetmedikleri görülmüştür. Bu da romanı okuyan öğrencilerin yazarın eğilimleri ve romanda kullandığı yazım stili bakımından yeterli denilebilecek bir

algı ve yorum gücüne sahip olmadığını göstermektedir. Benzer şekilde romanın ana kahramanlarının kurgu, ikincil ve üçüncül kahramanlarının gerçek kişiler olmasının öğrenciler için çok önemli olmadığı, ana kahramanların sanki gerçek karakterlermiş gibi ele alındığı görülmektedir. Bu da Ata'nın (2000) çalışmasında aktardığı Dewey'in tarihsel romanlarla ilgili kurgusal olmalarından dolayı öğrencilerin tarihle kurguyu karıştırabilecekleri eleştirisini kısmen haklı çıkarmaktadır. Ancak yapılan son çalışmalar filmler, belgeseller vb. popüler unsurların kurgusal öğeler içerse de tarih öğrenmeye katkı sağladığını göstermektedir (Howell, 2014). Bu bağlamda tarihi romanların da kurgusal olsa bile tarih öğrenmeye katkı sağlayacağı açıktır. Yapılan bu çalışmada da öğrencilerin kahramanları gerçek kişilikler gibi ele almış olmalarına rağmen başta Bacibey karakteri olmak üzere kurgu üzerinden tarihsel çıkarımlar yapabilmeleri ve bunların isabetli olması romanların tarihsel düşünme becerilerini geliştirdiğini ve öğrencilerin analitik düşünebilmelerine katkı sağladığını göstermektedir.

Sonuç olarak tarihi romanların tarih derslerinde kullanılmasının öğrencilerin bilişsel becerilerini pekiştirdiği, tarih alan bilgisine ve değerler eğitimi alanına katkı sağladığı görülmüştür. Çalışmaya katılan öğrencilerin okudukları roman örneği üzerinden tarihsel romana karşı olumlu bir tutum içinde oldukları tespit edilmiştir. Ulaşılan bu sonuçlar Artan (2012) tarafından yapılan çalışmada elde edilen sonuçlarla örtüşmektedir. Elde edilen sonuçlar bağlamında tarih derslerinin işlenişinde, konuların paralelinde olmak üzere, tarihi romanlara ilişkin tanıtımların yapılması, bu romanların öğrencilere tavsiye edilmesi ve zaman bulunursa romanların içeriğine girilerek analizlere yer verilmesinin öğretmen adaylarına ve öğretmenlere önerilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

5. Kaynakça

- Argunşah, H. (1990). *Türk edebiyatında tarihi roman*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Artan, A. (2012). Milli mücadele döneminin işlenişinde "Ateşten Gömlek" romanının kullanılması, *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Ata, B. (2000). Tarih öğretiminde bir araç olarak tarihî tomanlar, *Türk Yurdu*, sayı: 20 ss. 153-165
- Bayraktar, M. F. (2008). *İslam eğitiminde öğretmen ve öğrenci münasebetleri*, (7. Baskı). Marmara Üniv. İlahiyat Fak. Vakfı Yay. İstanbul.
- Belge, M. (2009). *Genesis büyük ulusal anlatı ve Türklerin kökeni*, İstanbul, İletişim Yay.
- Carr, E. H. (1996). *Tarih nedir?* (5. Baskı), (Çev. Misket Gizem Gürtürk). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Demircioğlu, İ. H. (2005). *Tarih öğretiminde öğrenci merkezli yaklaşımlar*, Ankara: Anı Yayınları.
- Demircioğlu, İ. H. ve Tokdemir M. A. (2008). Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: amaç, işlev ve içerik, *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt 6, No 15, s. 69-88
- Dinç, Ö. (1999). Bir zaferin adı olan Çanakkale için yazılmış üç romana bir yazı, *Bilge*, sayı 22, s. 54-56.
- Dotolo, F. ve Nicolay, T. (2008). Approaching history through literature: generating knowledge through writing and inquiry in a cross disciplinary first year learning community, *The History Teacher*, Vol. 42, Number 1, pp. 25-34
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metotlarına giriş Nitel, Nicel ve Eleştirel Kuram Metodolojileri*, Ankara: Anı Yay.

- Erol, K. (2012). Tarih edebiyat ilişkisi ve tarihi romanların tarih öğretimine katkısı, *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, Cilt 1, sayı 2, s. 59-70
- Howell, J. (2014). Popularising history: the use of historical fiction with pre-service teacher, *Australian Journal of Teacher Education*, Vol. 39, Issue 12, pp. 1-12
- Karavaşin, M. (2009). *İlköğretim ve ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin okuma kültürlerinin değerlendirilmesi*. Ankara: MEB EARGED.
- Keskin, S. (2008). Romanlarla tarih eğitimi ve öğretimi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Korat, G. (2001). Romanda üç tutum ve tarih, *Tarih ve Roman*, (Der. Bahriye Çeri), İstanbul. Can Yayınları.
- Korkmaz, İ. (2007). Üniversite birinci sınıfta okuyan öğrencilerin lise döneminde kitap okuma durumlarının incelenmesi. *Eğitim Araştırmaları*, sayı 27, ss. 127-138.
- Köksal, D. (1999). Türk edebiyatında iki kuruluş anlatısı ve milli kimlik: Devlet Ana ve Osmancık, *Toplum ve Bilim*, sayı 81, s. 44-60
- Köprülü, F. (1994). *Osmanlı Devleti'nin kuruluşu*, Ankara. TTK Yay.
- McGowan, T. and Guzzetti, B. (1991). Promoting social studies understanding through literature based instruction. *The Social Studies*, 82/ 1, s.16–21.
- Levstik, Linda S. (1993). "Making the past come to life." In Bernice E. Cullinan (Ed.), *Fact and fiction: literature across the curriculum* (pp. 5–13). Newark, DE: International Reading Association.
- Levstik, L. S. and Barton, K. C. (2001). *Doing history*, 2nd ed. Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates
- MEB (2015). Yüz temel eser <http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular/100temeleser/100temeleser.htm> adresinden 06.04.2015 tarihinde indirilmiştir.
- MEB (2011). TTKB, Ortaöğretim 10. Sınıf Tarih Dersi Öğretim Programı ve 10. Sınıf Seçmeli Tarih Dersi Öğretim Programı. <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72> adresinden 10.03.2015 tarihinde indirilmiştir.
- Öztürk, İ.H. (2011). Tarih öğretmeni eğitiminde tarihsel roman kullanımı: bir eylem araştırması, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, Cilt 12, sayı 4, ss. 277-301
- Öztürk, C. Keskin, S. C. ve Otluoğlu, R. (2012), *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*, (5. Baskı), Ankara. PegemA Yay.
- Pinto, S. (2010). Emotional histories and historical emotions: Looking at the past in historical novels. *Rethinking History: The Journal of Theory and Practice*, 14(2), 189-207.
- Reynolds, R. (2006). The values in historical fiction: Avenues to global citizenship. *The Social Educator*, November 2006, 28-33.
- Safran, M. (2006). *Tarih eğitimi makale ve bildiriler*. Ankara: Gazi kitabevi.
- Safran, M. ve Ata, B. (1998). Okul dışı tarih öğretimi. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18(1), 87- 94.
- Sırma, İ.S. (2014). *Müslümanların tarihi*, Cilt: 1. İstanbul. Beyan Yay.
- Şimşek, A. (2010). Tarih öğretiminde tarihsel hikaye ve roman, *Tarih Nasıl Öğretilir? Tarih Öğretmenleri İçin Özel Öğretim Yöntemleri (Ed: M. Safran)* ss: 264-27, İstanbul, Yeni İsnan Yay.
- Şimşek, A. (2006). Tarihsel romanın eğitimsel işlevi, *Bilgi*, sayı 37, s.65-80
- Şimşek, A (2006). Bir öğretim materyali olarak tarihsel romana yönelik öğrenci ve öğretmen görüşleri, *The Turkish Online Journal of Educational Technology- TOJET*, cilt 5, sayı 4, s. 73- 81
- Yeşilçiçek, V. ve Biçer, S. (2011). Gelenek ve mistik unsurların tarihi roman türüne yaptığı katkı: Devlet Ana örneği, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı 4/2, s.61-87
- Yıldırım A. ve Şimşek, H. (2009). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yay.

EK 1: Araştırma Kapsamında Kullanılan Anket Formunda Yer Alan Açık Uçlu Sorular:

Tarihi roman okur musunuz? Okuyorsanız okuduğunuz tarihi romanlardan birkaç örnek yazar mısınız?

Osmanlı tarihi ile ilgili okuduğunuz başka romanlar var mı? Varsa hangileridir?

Roman, Osmanlı Devleti'nin kuruluşu hakkında okuyucuya ne katmaktadır?

Romanı okumak Osmanlı Tarihi dersindeki başarınızı etkilemiş midir? Etkilemişse ne açıdan etkilemiştir

Romanın tarihi gerçekliği hakkında neler düşünüyorsunuz?

Bu tür romanların öğrencilere tavsiye edilmesini ister misiniz?

Extended Summary

Literature as an auxiliary science for history reflects thoughts and feelings of the community and became one of the most important tools for history teaching. If it is not directly interrelated to the research topic a historian does not enter to details of the event and daily life in the past. But literature mostly enters to the details by portraying ordinary people daily life. Although literary works do not have the mission of teaching history, they have an important role for understanding and loving of history. Using literary works in history classes contributes to think analytical and improves the use of language. Also it improves communication skills. Assisting to history classes by means of putting emotions and thoughts of humans into words makes literary works as essential tools that should be used in history teaching.

Historical novels are among the tools of literary works that should benefit to improve history teaching. They defined as reconstruction of past events and experiences in literary dimensions. They lay out events of past ages by using great men' and hero' life cycle' in a detailed way. They portray history in students' minds, open new perspectives into history, and make history and literature more attractive. This study based on reading Devlet Ana that is the famous historical novel of Kemal Tahir. The novel, which dealing with establishing Ottoman Empire in Söğüt and surrounding area has a national character. In the mainstream of the battles between Turks and Byzantium governors the writer highlighted Turkish and Islamic culture in the novel. The writer did not reveal the historical narrative directly but he lays out the basic dynamics and their transformation in Ottoman society by using some fictional characters in terms of conditions and culture of the period. On the upshot the writer has committed successfully to the transformation of Ottomans from a tribal society to the state in adherence of historical facts.

This study aimed for determining student's opinions on the contribution of reading the novel of Devlet Ana to the lesson of Ottoman Empire History and Civilization. The research is a descriptive study which used qualitative research techniques and held up in Recep Tayyip Erdoğan University in 2014-15 educational year. The study designed as a limited sample study and included 26 undergraduate students who is studying social studies at educational faculty.

In the study students were asked to read the novel of Devlet Ana and five of the students who declared to read the novel being interviewed as focus group interview before and after reading. After reading 26 students were asked to answer a questionnaire which prepared for reveal students' perceptions on using historical novels in history classes. This questionnaire contained six open ended questions. It has benefited from the similar studies in the literature and taken two field experts perceptions while creation of the questions which used on interviews and questionnaire forms. Due to the purpose of the study focus group interview and a structured questionnaire form

used as a data collection tools. Focus group interviews preferred instead of individual interviews for enrich the answers and with its advantages of study dynamics. The questionnaire questions have similarities with the questions of focus group interviews. Using parallel questions enriched the data and this improved the reliability and validity of the study.

The data which obtained by the questionnaire and focus group interviews analyzed descriptively. In descriptive analyze the researcher determines some themes before data collection. But also it gives the facility of structuring categories and themes according to the research questions as it has done in this study. The categories and themes structured up on the questions in this research. While writing the findings it has been used tables for to be set out more clearly and the expression enriched with direct quotations from participants' views.

The findings show that students think historical novels can be accepted as sources for learning history. The majority of the participants stated that they read historical novels, but they could not exemplify the novels which they read at the same rate. Some participants complained about the first part of the book for its boring style and also some stated that the length of the book can be a disadvantage for some readers. These findings show the reading habit of students is not in a desired level. Students state that reading the novel of Devlet Ana reinforced what they learned in the lesson of Ottoman Empire History and Civilization. It contributes learning new information that associate with the subject. According to the students the novel informs the reader about daily life and human relations in term of the conditions of the period. But students described that Orhan Bey and mystic abdals portrayed as a negative way in the novel. Results showed that, the novel of Devlet Ana which used in this study improved students understanding via conceptualizing the events in their minds and they learned the subjects in an effective way. In addition it helped to enrich students' perception for different perspectives.

As a result, students who participated in the work think that reading novel would be useful for learning history. Also it helps to improve cognitive skills and contribute values education. In this regard, even though students are undergraduate level using historical novels in Ottoman Empire's History and Civilization classes contributes to the students' understanding. Also it helps to develop positive attitude towards history.